

Våra Hæmorrhagia- (Hemaris-)arters nomenklatur.

(Mit deutschem Auszug.)

Av

EINAR WAHLGREN.

Våra båda till sl. *Hæmorrhagia* GROTE (*Hemaris* DALM.) hörande dagsvärmare ha alltjämt en högst förvirrad nomenklatur. Så t. ex. ha båda arterna av olika förf. benämnts *bombyliiformis*, *fuciiformis* och *tityus*. Och som jag själv i någon mån bidragit att för svenska entomologer öka eller åtminstone vidmakthålla denna förvirring, anser jag det vara min skyldighet att här prestera en kort utredning, som jag dessutom hoppas skall vara ägnad att något klara upp problemet.

De båda arterna äro visserligen habituellt rätt lika men å andra sidan mycket lätta att skilja från varandra. Den ena arten har bl. a. vingarnas, särskilt bakvingarnas, mörka kantbräm betydligt bredare och diskfältet i framv. delat av en mörk längsribba (M), den andra har smalare mörkt bräm och saknar den nämnda ribban i diskfältet. Jag kallar i det följande för korthetens skull den förra den *bredkantade*, den senare den *smalkantade* arten.

Hos DALMAN (1816), ZETTERSTEDT (1840) och WALLENGREN (1863) bär den *bredkantade* arten namnet *fuciiformis* L., den *smalkantade* benämnes *bombyliiformis* ESP.; LAMPA (1885) däremot kallar den *bredkantade* *bombyliiformis* OCHS. och den *smalkantade* *fuciiformis* L.; AURIVILIUS återinför i »Nord. fjär.» de föregående författarnas nomenklatur. Slutligen har jag i »Svenska insekter» kallat den *bredkantade* arten *tityus* L., den *smalkantade* *fuciiformis* L.

Jag förbigår den äldre utländska litteraturen och omnämner endast STAUDINGER—REBEL's »Catalog» ed. 3 (1901), där den *bredkantade* arten benämnes *fuciiformis* L., den *smalkantade* *scabiosæ* ZELL., samt de på 1900-talet utkomna handböckerna, av vilkas förf. LAMPERT (1907), REBEL (1910) och ECKSTEIN (1915) följa STAUDINGER-katalogens nomenklatur, JORDAN (hos SEITZ 1913) kallar den *bredkantade* arten *fuciiformis* L., den *smalkantade* *tityus* L., medan SPULER tvärtom ger den *bredkantade* namnet *tityus* L., den *smalkantade* namnet *fuciiformis*.

Av denna översikt framgår, att — frånsett LAMPA och SPULER, vilken senares auktoritet följts i »Svenska insekter» — samtliga här nämnda auktorer benämna den *bredkantade* arten *fuciiformis* L., medan

den *smalknatade* fått heta *bombyliiformis* ESP., *scabiosæ* Z. eller *tityus* L. Av dessa tre namn är det blott det sista, såsom det äldsta, som intresserar oss närmare.

Såsom motivering för sin från flertalet förf. avvikande nomenklatur skriver SPULER (Die Schmetterlinge Europas, I, p. 78): »Aus den Citaten in Linnés Systema naturæ Ed. X ist nicht sicher zu entnehmen, welche der beiden Arten L. als *fuciformis* bezeichnet hat, auch nicht aus der unzulänglichen Diagnose des Falters. Da er aber bei *tityus* anführt, das dieser auf *Lonicera* lebt, so kann kein Zweifel daran sein, dass L. den Skabiosenschwärmer als *fuciformis* bezeichnet hat.» Det var, som sagt, denna motivering, som förledde mig att i »Svenska insekter» följa SPULER's föredöme.

Emellertid finner jag vid närmare undersökning, att åtskilligt är att invända mot SPULER's resonemang. Frånsett den icke oväsentliga anmärkningen, att LINNÉ icke i S. N. ed. X (1758), där arterna först beskrivits, men väl i S. N. ed. XII (1767) anför *Lonicera* såsom *tityus*' näringsväxt, må anmärkas, att LINNÉ i F. S. ed. II (1761), där *tityus* icke upptoges, uppger, att *fuciformis* skall leva på *Lonicera*, vidare att enl. JORDAN icke blott larven till den *bredkantade* arten, auktorernas *fuciformis*, utan även den *smalkantade* artens, skabiosasvärmarens, larv är funnen på *Lonicera*, samt slutligen att det vid närmare analys av de Linnéska diagnoserna icke torde vara alldeles omöjligt att komma till en smula klarhet om vilka arter, som åsyftas.

Jag anser därför nödvändigt att först citera LINNÉ's korta diagnoser i de nämnda båda S. N.-editionerna, där båda arterna anföras. I S. N. ed. X (p. 499) heter det om *Sphinx Tityus*: »S. abdomine barbato, cingulo nigro. — M. L. U. — Habitat in calidis regionibus. — Alarum margo niger est.» För *Sphinx fuciformis* lyder diagnosen (samma sid.): »S. abdomine barbato nigro: fascia flavescnte, alis hyalinis margine nigro. — Hab. in Europa.»

I S. N. ed. XII (p. 803) säges om *S. Fuciformis*: »S. abdomine barbato nigro: alis fenestratis margine nigro atro-purpurecente», samt om *S. Tityus* (p. 804), som här betecknas såsom en β -form till *fuciformis*: »abdomine barbato cingulo nigro. — Hab. in Lonicera. — Barba abdominalis in medio alba est.»

I urbeskrivningen av *tityus* anföres, som ovan synes, »M. L. U.» I den till »Museum Ludovicæ Ulricæ» hörande handskriften (AURIVILLIUS, Recensio critia Lepidopterorum Musei Ludovicæ Ulricæ. K. Vet. Akad. Handl. 19, 1882, p. 170) beskrives arten sålunda: »*Phalena Sphinx* ano barbato, cingulo nigro. — Statura Bombylii. — Corpus flavum; hirsutum; abdomen versus basin cinctum fascia latâ nigrâ; pone hanc fasciam a tergo fulvum est abdomen. Cauda atra barbâ fastigiata, sed supra flavescens. Alæ margine nigro. Antennæ coeruleo-nigræ, muticæ clavatæ.» Härtill fogar AURIVILLIUS följande anmärkning: »Hæc descriptio adeo bene in *Macroglossa* (*Hemaris*)

bombyliiformis (ESP.) quadrat, ut verisimiliter ad eam speciem pertineat. Quum autem descriptio a LINNÉ *publicata* nimium brevis sit, optimum puto, nomen »*Tityus*» huic speciei non conservari.»

Granskar man emellertid de anförda beskrivningarna i S. N. något närmare finner man emellertid ett par anmärkningsvärda olikheter hos de båda arterna. I båda editionerna anges att *tityus* skall ha svart gördel på bakkroppen, medan hos *fuciiformis* bakkroppens grundfärg angives såsom svart och (i ed. X) tvärbandet såsom *gulaktigt*. Skall det ligga någon mening i dessa olika beteckningssätt, och det måste det väl, kan det icke betyda något annat, än att den svarta färgen på bakkroppen hos *tityus* är mindre utbredd än hos *fuciiformis*, hos vilken senare den därför kan betraktas såsom grundfärgen. Nu är visserligen det mörka bakkroppsbandet hos de båda arterna lika brett, upptagande två segment, men åtminstone hos vår svenska form av den *bredkantade* arten är det i mitten av ryggen försett med ett mer eller mindre brett utskott bakåt, som kan nå över ett eller stundom två av de bakomliggande segmenten, något som ej eller åtminstone mera sällsynt är förhållandet hos den *smalkantade*, och varigenom det mörka mer kan ge intryck av grundfärg hos den förra än hos den senare.

Skulle detta resonemang anses allt för hårdtaget, så återstår emellertid i S. N. ed. XII beteckningen av vingarnas marginalband hos *fuciiformis* med orden: *nigro atro-purpurescente*», vilket *endast* kan sägas om den *bredkantade* arten.

Återstår frågan om larvens näringsväxt. Som nämnts, anges i S. N. ed. XII, att *tityus* skall leva på *Lonicera*, medan i F. S. ed. II samma näringsväxt uppgives för *fuciiformis*. Det har förmodats, bl. a. av DALMAN, att *fuciiformis* i F. S. kunde vara en annan art än *fuciiformis* i S. N., åtminstone i S. N., ed. XII, och att LINNÉ således skulle ha sammanblandat de båda arterna. Någon anledning till en sådan förmodan synes mig dock alldeles icke finnas. Diagnosen för *fuciiformis* i F. S. (p. 289) är ordagrant densamma som i S. N. ed. X, och i S. N. ed. XII hänvisas för *fuciiformis* direkt till F. S. ed. II. Att vingkantbandet hos *fuciiformis* i S. N. ed. X och F. S. ed. II betecknas med ordet »niger», medan för detsamma i S. N. ed. XII användas orden »nigro atro-purpurescente» kan naturligtvis icke heller anföras såsom skäl för misstanken, att LINNÉ haft olika arter för sig vid beskrivningen av *fuciiformis*, då »atro-purpurescente» ju endast är ett nyanserande tillägg till de övriga arbetenas »nigro». Den bristande överensstämmelsen beträffande uppgifterna om näringsväxten kan säkerligen helt enkelt förklaras därav, att LINNÉ i S. N. ed. XII uppfattar *tityus* icke såsom en egen art utan som blott en β -form till *fuciiformis*, och att uppgiften om näringsväxten syftar på *arten* mera än på den speciella varieteten *tityus*. Läger man med SPULER någon särskild vikt vid uppgiften om värdväxten, talar därför även den, framför allt genom F. S., till fördel för den ovan framhållna åsikten och mot SPULER's uppfattning.

Allt som allt finnes således icke det minsta skäl att frångå den uppfattningen av *fusciformis* såsom den *breddkantade* arten, vilken uppfattning hos oss har mer än hundraårig så gott som obruten hävd, och rimlig anledning föreligger också att för den andra arten acceptera det gamla linnéanska namnet *tityus*. I »Svenska insekter» böra därför de båda namnen (sid. 338 och 389) omkastas, varjämte bild 10, tabl. VI naturligtvis bör benämnas *H. tityus*.

Auszug.

Verf. entwickelt die Meinung, dass der von SPULER vorgenommene Wechsel der Namen von *Hæmorrhagia* (*Hemaris*) *fusciformis* L. und *tityus* L., indem der Hummelschwärmer *tityus*, der Skabiosenschwärmer *bombyliiformis* benannt wird, unrichtig ist. Die Motivierung SPULER's (Schmetterlinge Europas I, p. 78) ist nicht stichhaltig. Erstens schreibt LINNÉ nicht in S. N. ed. X (1758), wohl aber in S. N. ed. XII (1767), wo er *tityus* nur als eine β -Form von *fusciformis* betrachtet, dass *tityus* auf *Lonicera* lebt, zweitens gibt er schon in F. S. ed. II (1761) *Lonicera* als Nahrungspflanze für *fusciformis* an, drittens kann auch der Skabiosenschwärmer auf *Lonicera* leben (vgl. JORDAN bei SEITZ), viertens geht aus den Diagnosen LINNÉ's, besonders in S. N. ed. XII, wo er die Marginalbinde der Flügel mit den Worten »nigro atro-purpurescente» bezeichnet, deutlich hervor, dass er dem Hummelschwärmer der Namen *fusciformis* gegeben hat.

Malmö $\frac{5}{3}$ 1924.